

POWIATOWY URZĄD PRACY w Końskich

26-200 Końskie ul. Spółdzielcza 3

tel 0-41 372 6363 tel/fax 0-41 372 6701

e-mail: kiko@praca.gov.pl

RANKING ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH POWIATU KONECKIEGO ZA 2009 ROK.

Końskie 2010 rok

WSTĘP

Prowadzenie prawidłowej i przejrzystej polityki rynku pracy wymaga sprawnego systemu informacyjnego w tej dziedzinie. Obowiązujący obecnie w kraju system statystyczny – sprawozdawczy z rynku pracy jest podstawowym źródłem informacji o poziomie i strukturze bezrobocia. Mimo, że system ten zawiera wiele cennych danych dla analizy rynku pracy jest niewystarczający do zapewnienia bieżącej koordynacji szkolenia bezrobotnych oraz kształcenia zawodowego zgodnego z potrzebami rynku pracy.

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych to proces systematycznego obserwowania zjawisk zachodzących na rynku pracy, które dotyczą kształtowania popytu na pracę oraz podaży zasobów pracy w przekroju terytorialno-zawodowym oraz formułowania na tej podstawie ocen, wniosków i krótkotrwałych prognoz niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania systemów: szkolenia bezrobotnych oraz kształcenia zawodowego.

W związku z powyższym niezbędnym jest sporządzanie raportów dotyczących monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w poszczególnych powiatach.

Niniejsze opracowanie dotyczy sytuacji na rynku pracy w **powiecie koneckim** w 2009 roku, przez pryzmat potrzeb i nadmiaru występujących zawodów.

Podstawą części diagnostycznej i prognostycznej niniejszego opracowania są dane pochodzące z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Kielcach, informacje własne Powiatowego Urzędu Pracy w Końskich oraz raporty dostępne w MPiPS.

SYTUACJA NA RYNKU PRACY W POWIECIE KONECKIM

1.1 PODSTAWOWE INFORMACJE O POWIECIE

Powiat konecki zajmuje 1 140 km², położony jest w północno – zachodniej części województwa świętokrzyskiego. W skład powiatu wchodzi 8 gmin (w tym dwie gminy miejskie). zamieszkuje go 83 190¹ osób. Większość mieszkańców powiatu to osoby w wieku produkcyjnym 52211² osób, 63,9 %, w wieku przedprodukcyjnym znajduje się 15669³ osób, 18,8 %, a w wieku poprodukcyjnym 15329⁴ osób, 18,4%.

1.2 PRZEMYSŁ

Przemysł województwa świętokrzyskiego rozwinął się w powiatach: kieleckim, starachowickim, skarżyskim, ostrowieckim i koneckim.

Obecnie powiat konecki jest piątym co do wielkości ośrodkiem przemysłowym województwa świętokrzyskiego. Dominujące branże to: metalowa, odlewnicza, ceramiczna, drzewna, chemii budowlanej i spożywcza. Rozwijają się również firmy odzieżowe, produkcyjne oraz usługi, handel i transport.

Do największych zakładów powiatu koneckiego należą: Ceramika Nowa Gala S.A, Ceramika KOŃSKIE Sp. z o.o. , Koneckie Zakłady Odlewnicze S.A , Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, Hydromel Sp. z o.o., PWTK Termo – Tech sp. z o.o., HENKEL Bautechnik Polska Sp. z o.o., THE EUROPEAN VAN COMPANY Sp. z o. o., KOWENT sp. z o. o.

Spadek bezrobocia notujemy od 2003 roku (12 911 osób), aż do końca III kwartału 2009 roku. Pod koniec 2009 roku to jest listopad oraz grudzień bezrobocie zaczęło rosnąć. Na koniec badanego okresu bezrobocie wynosiło 7074 osoby.

¹ Według GUS oddział Kielce, stan na 30.09.09

² Według GUS oddział Kielce, stan na 30.06.09

³ Według GUS oddział Kielce, stan na 30.06.09

⁴ Według GUS oddział Kielce, stan na 30.06.09

Główne przyczyny spadku bezrobocia:

- dobre tempo inwestycji w tym finansowanych ze środków UE
- wsparcie zatrudniania bezrobotnych ze środków FP jak i EFS (organizowanie staży, przygotowań zawodowych w miejscu pracy, prac interwencyjnych, udzielaniu bezzwrotnych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej a także innych przedsięwzięć wpierających pracodawców i osoby bezrobotne),
- wyjazdy osób bezrobotnych do pracy za granicą.

1.3 BEZROBOCIE

Na 31 grudnia 2009r. w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Końskich było zarejestrowanych 7074 osób bezrobotnych. W ciągu minionego roku bezrobocie zmniejszyło się o 899 osób bezrobotnych. Nastąpił również spadek stopy bezrobocia o 2,1% i wskaźnik ten wyniósł na koniec 2009 r. 20,1%.

Mimo uzyskania tak korzystnych wskaźników w zakresie spadku bezrobocia, Powiat Konecki należy w województwie świętokrzyskim do powiatów, w których te wielkości są największe i tak:

	Ilość bezrobotnych	Stopa bezrobocia
➤ Polska	1 892,7 tyś.	11,9 %
➤ Województwo Świętokrzyskie	83,8 tyś.	14,7 %
➤ Powiat Konecki	7,1 tyś.	20,1 %
➤ Powiat Skarżysko	7,3 tyś.	24,1 %
➤ Powiat Kielecki	13,6 tyś.	18,7 %
➤ Powiat Ostrowiec	9,5 tyś.	19,9 %
➤ Powiat Opatowski	5,5 tyś.	19,2 %

Główne wskaźniki charakteryzujące strukturę bezrobocia w Powiecie Koneckim kształtują się następująco:

	Ilość osób	%
• bezrobotne kobiety	3474	48,1 %
• osoby z prawem do zasiłku	2051	29 %
• bezrobotni zamieszkali na wsi	4896	69,2 %
• bezrobotni do 25 roku życia	1309	18,5 %
• długotrwale bezrobotni	3498	49,4 %
• powyżej 50 roku życia	1480	20,9 %
• bez kwalifikacji zawodowych	2094	29,6 %
• samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do lat 18	352	5 %
• bezrobotni niepełnosprawni	221	3,1%
• cudzoziemcy	2	0,03 %

Największe bezrobocie na koniec badanego okresu zanotowano w gminach:

- Końskie – **2923 osoby**,
- Stąporków – **1944 osoby**,
- Radoszyce – **733 osoby**.

Analizując przedstawione wielkości i wskaźniki należy stwierdzić, że większość z nich negatywnie wpływa na aktywizację bezrobotnych i spadek bezrobocia w powiecie (długotrwale bezrobotni, bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych).

Należy jednak zauważyć, że główne czynniki, które decydują o poziomie bezrobocia i sytuacji na rynku pracy leżą w większości poza sferą służb zatrudnienia.

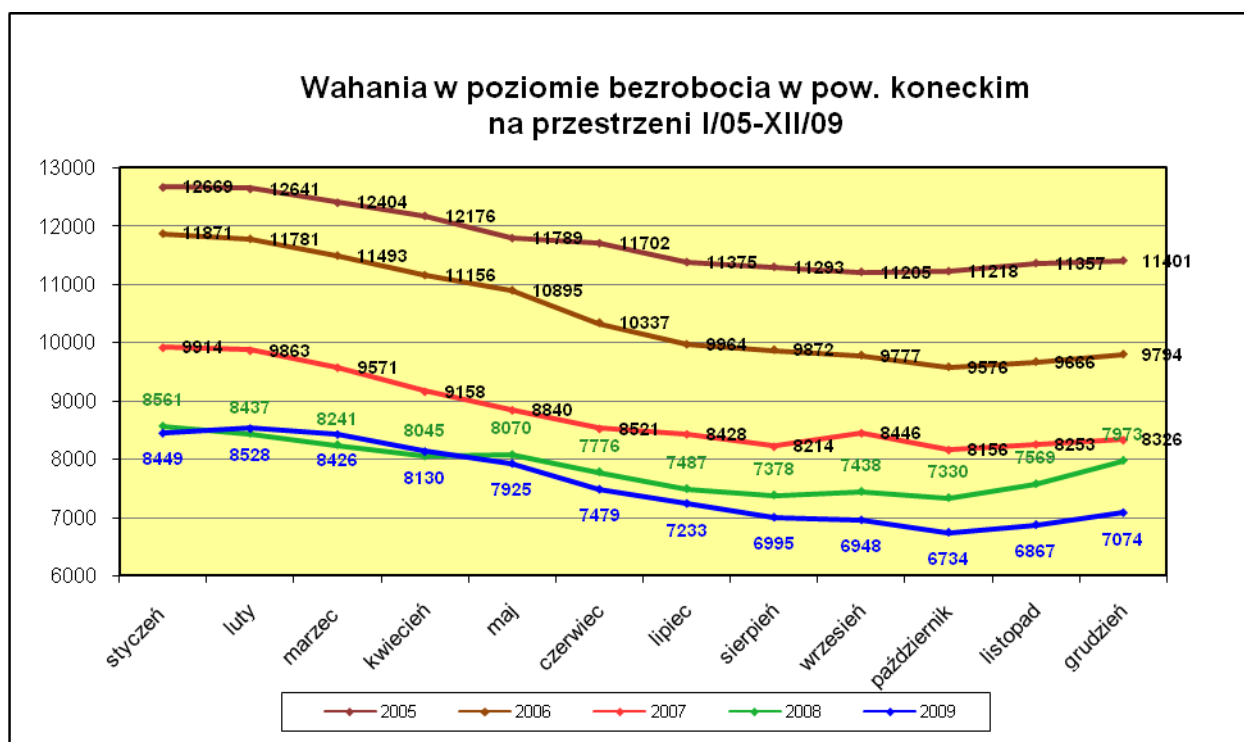
Do nich należy zaliczyć:

- kształtowanie właściwej polityki gospodarczej w Kraju,
- sytuację międzynarodową i globalną,
- tworzenie właściwego, prostego i przyjaznego prawa,
- organizacja szkolnictwa pod potrzeby zmieniającego się rynku,
- właściwe wykorzystanie zasobów – w tym ludzkich,

Załączone tabele i wykresy opisują sytuację w zakresie bezrobocia w 2009r. w powiecie i jego gminach.

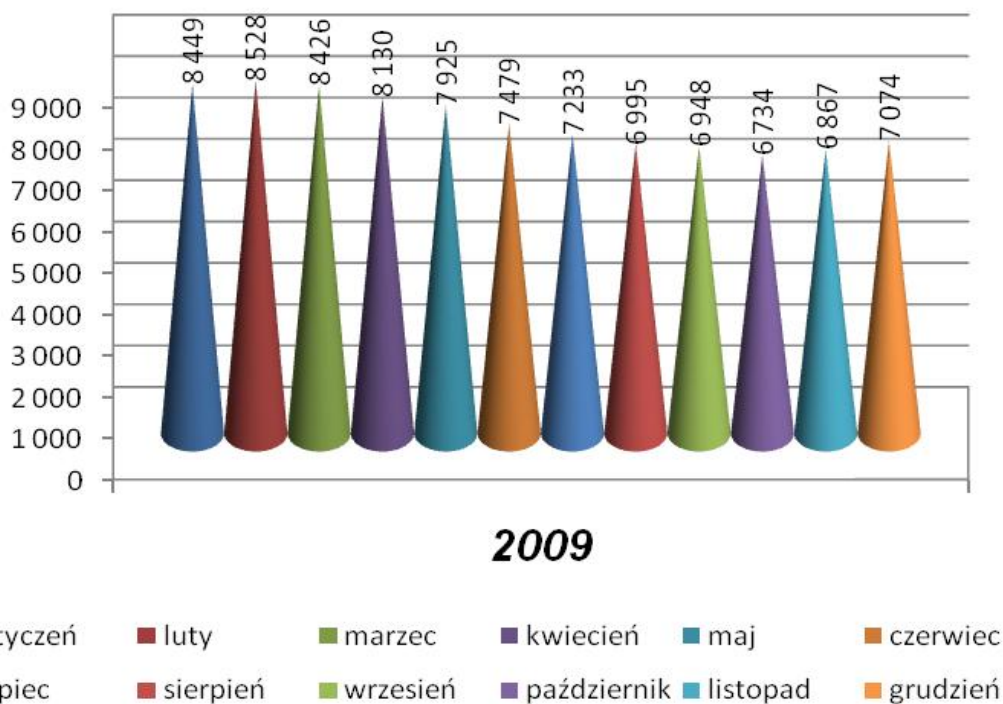
Tabela 1. Bezrobocie w gminach.

L.p	Miasto/ Gmina	Liczba bezrobotnych na 31.12.2008r.		Liczba bezrobotnych na 31.12.2009r.		Różnica 5-3	% 5:3	Udział % do ogólnej liczby bezrobotnych
		Ogółem	W tym kobiet	Ogółem	W tym kobiet			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Końskie razem	3 135	1 797	2 923	1 440	-212	93,2	41,3
	W tym: Końskie miasto	1 578	885	1 504	729	-74	95,3	21,3
	Końskie gmina	1 557	912	1 419	711	-138	91,1	20,1
2	Falków	411	253	311	136	-100	75,7	4,4
3	Gowarczów	504	300	433	213	-71	85,9	6,1
4	Radoszyce	904	514	733	377	-171	81,1	10,4
5	Ruda Mal.	336	178	287	138	-49	85,4	4,1
6	Słupia Kon.	178	83	139	59	-39	78,1	2,0
7	Smyków	413	249	304	140	-109	73,6	4,3
8	Stąporków razem	2 092	1 228	1 944	971	-148	92,9	27,5
	w tym: Stąporków miasto	681	416	675	340	-6	99,1	9,5
	Stąporków gmina	1 411	812	1 269	631	-142	89,9	17,9
9	Ogółem (1+2+3+4+5+6+7+8)	7 973	4 602	7 074	3 474	-899	88,7	100,0

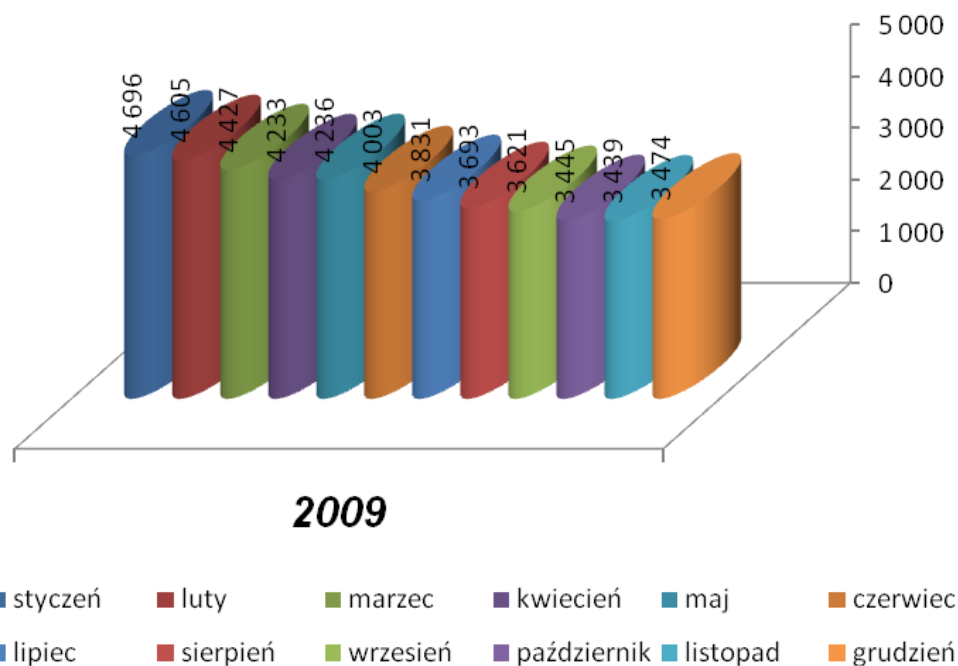
Wykres Nr 1.

Bezrobotni zarejestrowani ogółem w 2009 roku w rozbiciu na poszczególne miesiące.

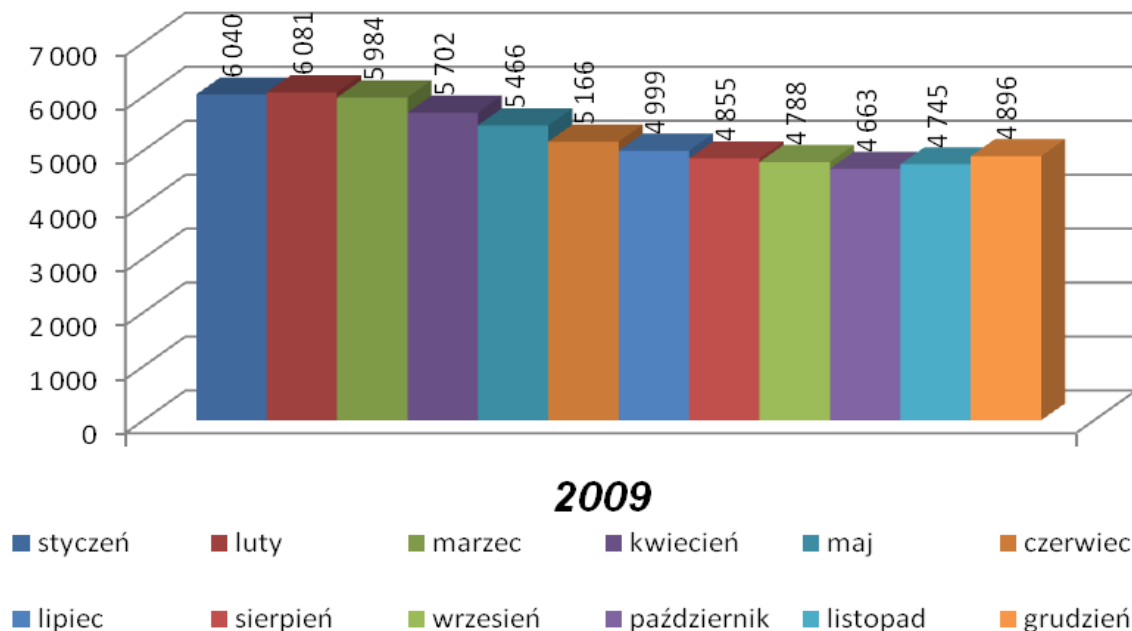

Wykres Nr 2.

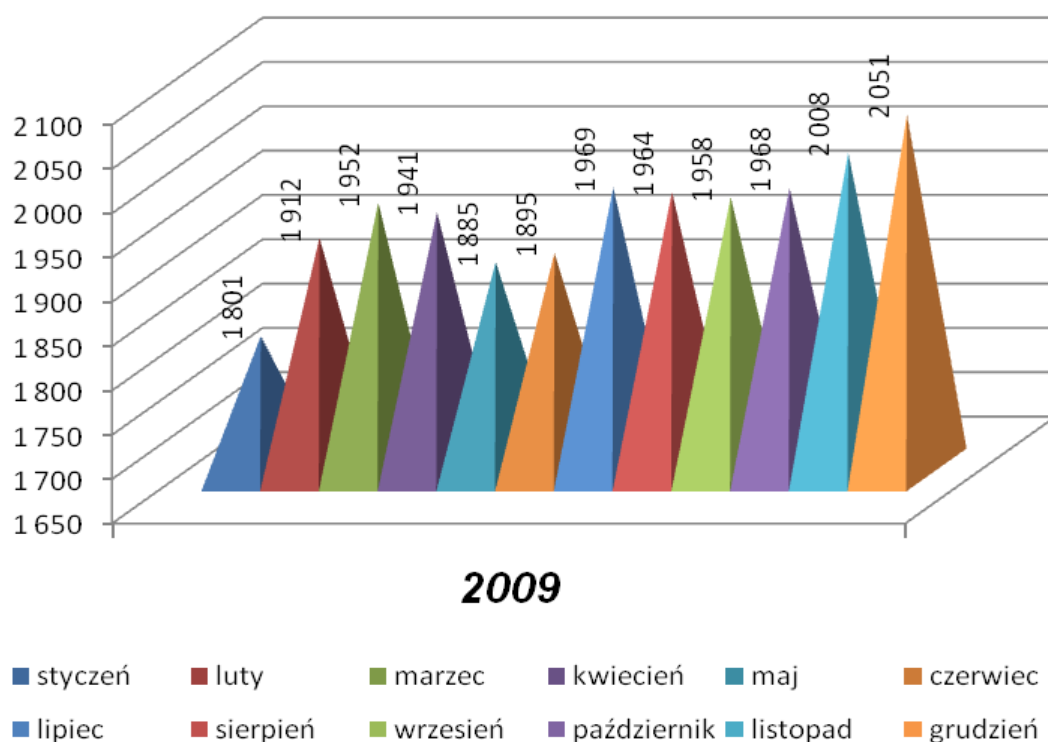
Bezrobotne kobiety na w 2009 roku w rozbiciu na poszczególne miesiące.

Wykres Nr 3.
Bezrobotni zamieszkali na wsi w 2009 roku w rozbiciu na poszczególne miesiące.

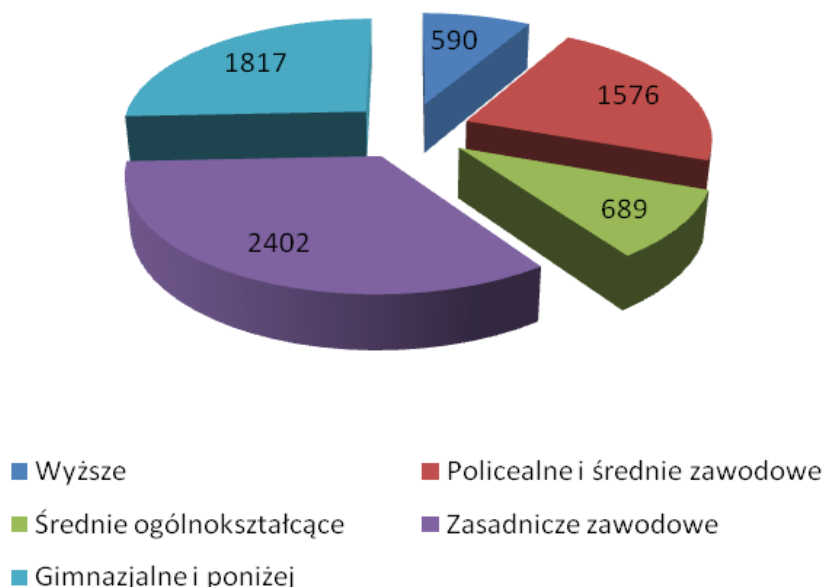

Wykres Nr 4.
Bezrobotni z prawem do zasiłku w 2009 roku w rozbiciu na poszczególne miesiące.

Wykres Nr 5.

Bezrobotni wg wykształcenia stan na koniec 2009 roku.

ANALIZA BEZROBOCIA WG ZAWODÓW (GRUP ZAWODOWYCH)

Pozyskiwanie ofert pracy od pracodawców oraz dotowanie ze środków Funduszu Pracy zatrudnienia bezrobotnych w ramach aktywnych programów przeciwdziałania bezrobociu to najistotniejsze czynniki gwarantujące poprawę sytuacji na rynku pracy i jednocześnie wskaźników sytuacji gospodarczej i stopnia jej rozwoju. Struktura zawodowa bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Końskich odzwierciedla zmiany zachodzące na rynku pracy.

Wynikają one między innymi z restrukturyzacji lub likwidacji branż przemysłu maszynowego i metalurgicznego.

W związku z procesami automatyzacji i robotyzacji zmieniła się struktura zatrudnienia w przemyśle, zmniejszyła się liczba miejsc pracy wymagających stosunkowo niskich kwalifikacji zawodowych, natomiast wzrosło zatrudnienie specjalistów w szczególności specjalistów: ds. marketingu, sprzedaży i handlu, znających języki obce, znających rynki zbytu zarówno wschodnie jak i UE.

Na podstawie sprawozdania MPiPS – załącznik nr 3 -bezrobotni wg zawodów i specjalności w powiecie koneckim na dzień 31.12.2009 r. przedstawiała się następująco:

Tabela 2. Bezrobotni w powiecie koneckim wg zawodów i specjalności.

l.p	Nazwa zawodu	Kod zawodu	Bezrobotni ogółem	Kobiety
1	Bez zawodu	000000	1577	824
2	Sprzedawca	522107	172	155
3	Asystent ekonomiczny	341902	150	131
4	Technik mechanik	311502	131	15
5	Murarz	712102	130	1
6	Ślusarz	722204	129	8
7	Krawiec	743304	126	122
8	Ekonomista	241102	102	67
9	Tokarz	722304	84	14
10	Pozostali mechanicy, monterzy maszyn i urządzeń	723390	77	7
11	Kucharz	512201	77	62
12	Pozostali mechanicy pojazdów samochodowych	723190	71	0
13	Handlowiec	341501	64	43
14	Pedagog	244104	60	56
15	Cukiernik	741201	59	37
16	Szwaczka	743604	54	54
17	Piekarz	741203	52	9
18	Elektromonter (elektryk) zakładowy	724201	51	1
19	Technik odlewnik	311705	50	9
20	Pozostali technicy technologii żywności	321390	47	27
21	Fryzjer	514102	43	2
22	Formierz odlewnik	721102	39	9
23	Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	723304	36	5
24	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	932104	34	22
25	Pozostali sprzedawcy i demonstratorzy	522190	34	34
26	Pozostali elektromonterzy	724290	33	1
27	Technik ochrony środowiska	311209	33	18
28	Stolarz	742204	33	3
29	Technik elektryk	311302	31	0
30	Technik technologii odzieży	311913	31	28
31	Robotnik budowlany	931301	31	0

W powyższej tabeli zostały zawarte informacje na temat największej liczby bezrobotnych, zarejestrowanych w poszczególnych zawodach. Są to pozycje w rankingu zawodów najbardziej zagrożonych bezrobociem. Z powyższego wynika, że zawody te są nadwyżkowymi w powiecie koneckim.

Analizując sytuację na lokalnym rynku pracy należy zauważyć, iż w niektórych grupach zawodowych, w szczególności chodzi tu o osoby bez kwalifikacji zawodowych, asystentów ekonomicznych, sprzedawców, techników mechaników, krawców, ślusarzy i murarzy, notuje się wysoki odsetek długotrwale bezrobotnych, pomimo znacznego zapotrzebowania ze strony pracodawców. Wynika to z wysokiej podaży siły roboczej w tych grupach, bądź nie spełnienia oczekiwań pracodawców w zakresie ich kwalifikacji zawodowych.

I. ANALIZA OFERT PRACY WG ZAWODÓW (GRUP ZAWODOWYCH).

W 2009r. ilość ofert pracy zrealizowanych przez PUP wyniosła 2988. Największą liczbę podjęć pracy w konkretnych zawodach przedstawiliśmy w poniższej tabeli.

Tabela 3. Oferty pracy zrealizowane przez PUP Końskie w 2009 roku.

Lp	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Ilość ofert pracy zrealizowanych w 2009 roku
1	914103	Robotnik gospodarczy	300
2	419101	Pracownik biurowy	199
3	522107	Sprzedawca	192
4	343101	Pracownik administracyjny	75
5	513102	Opiekunka dziecięca	50
10	913204	Pomoc kuchenna	34
21	931301	Robotnik budowlany	30
8	413103	Magazynier	28
9	913207	Sprzątaczką	22
13	514102	Fryzjer	19
7	814190	Pozostali operatorzy urządzeń do obróbki drewna	17
19	513203	Sanitariusz szpitalny	16
11	411101	Sekretarka	14
17	723105	Mechanik samochodów osobowych	14
6	513301	Opiekunka domowa	13
15	743604	Szwaczka	13
12	913202	Palacz pieców zwykłych	12
14	235908	Wychowawca w placówkach oświatowych, wychowawczych i opiekuńczych	11
16	722204	Ślusarz	10
26	223903	Fizjoterapeuta	10
27	341503	Przedstawiciel handlowy	10
20	721102	Formierz odlewnik	9
23	512201	Kucharz	9
25	832101	Kierowca samochodu osobowego	8
18	348202	Bibliotekarz	7
28	742204	Stolarz	7
22	343201	Księgowy (samodzielny)	6
24	742190	Pozostali robotnicy przygotowujący drewno i pokrewni	6
29	224101	Pielęgniarka	6
30	312102	Technik informatyk	6

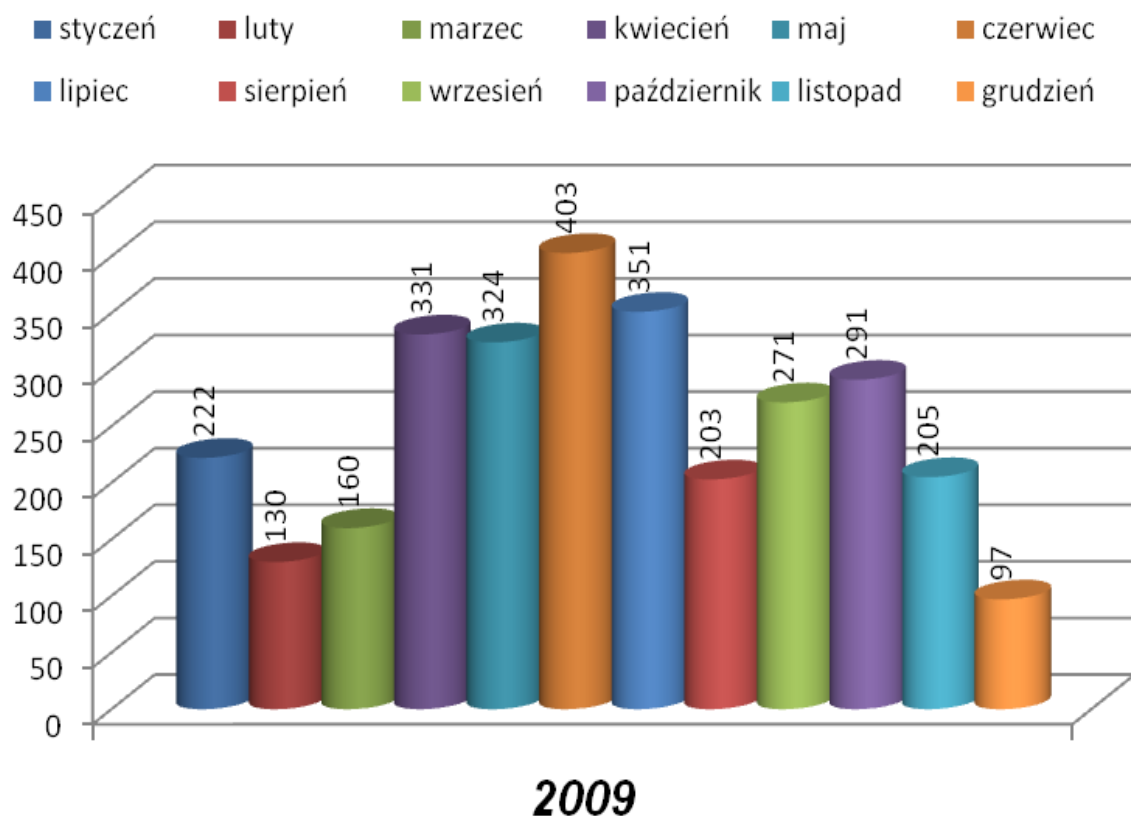
Z powyższej tabeli wynika, że najczęściej realizowanych ofert dotyczy zawodów: robotnik gospodarczy, pracownik biurowy, sprzedawca.

Należy nadmienić, że spośród omawianej ogólnej liczby ofert pracy znaczny odsetek stanowią oferty pracy subsydiowanej, które mają charakter

okresowy. Na 2988 oferty pracy zrealizowane w 2009 roku, 173 to oferty pracy niesubsydiowanej tj. 5,8 %.

Wykres Nr 4.

Oferty pracy zrealizowane w 2009 roku w rozbiciu na poszczególne miesiące.

II. ANALIZA ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH

Obecny rynek pracy charakteryzuje się większą równowagą w kontekście roku 2008 pod względem stosunku siły roboczej do liczby miejsc pracy. Na wzajemne relacje między podażą siły roboczej a popytem na pracę ogromny wpływ mają mechanizmy rynkowe, a w znacznej mierze zapotrzebowanie na produkty i usługi, kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw oraz koszty pracy. Pod koniec 2009 roku równowaga na lokalnym rynku pracy została zachwiana poprzez zmniejszenie zgłaszanych ofert pracy co w dużej mierze spowodowane było ogólnoswiatowym kryzysem gospodarczym.

Poprzez pojęcie **zawód nadwyżkowy** rozumieć należy - zawód, na który występuje na rynku pracy mniejsze zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie.

Z opracowanych przez PUP Końskie analiz napływających ofert pracy oraz zarejestrowanych osób w poszczególnych zawodach w 2009 przedstawiliśmy obraz zawodów nadwyżkowych powiatu koneckiego, który ujeliśmy w poniższej tabeli.

Tabela 4. Zawody nadwyżkowe w 2009 roku w powiecie koneckim.

L.P	Nazwa zawodu	Kod zawodu	Bezrobotni zarejestrowani w 2009 roku	Oferty pracy zrealizowane w 2009 roku	Różnica (5-4)
1	2	3	4	5	6
1	Asystent ekonomiczny (technik ekonomista)	341902	150	0	-150
2	Technik mechanik	311502	131	2	-129
3	Murarz	712102	130	2	-128
4	Krawiec	743304	126	1	-125
5	Ślusarz	722204	129	10	-119
6	Ekonomista	241102	102	0	-102
7	Tokarz	722304	84	1	-83
8	Pozostali mechanicy – monterzy maszyn i urządzeń	723390	77	0	-77
9	Pozostali mechanicy poj. samochodowych	723190	71	0	-71
10	Kucharz	512201	77	9	-68
11	Handlowiec (technik handlowiec)	341501	64	2	-62
12	Pedagog	244104	60	1	-59
13	Cukiernik	741201	59	3	-56
14	Technik odlewnik	311705	50	0	-50
15	Pozostali technicy technologii	321390	47	1	-46

	żywności				
16	Elektromonter (elektryk) zakładowy	724201	51	5	-46
17	Piekarz	741203	52	7	-45
18	Szwaczka	743604	54	13	-41
19	Stolarz	742204	36	0	-36
20	Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	723304	36	0	-36
21	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	932104	34	0	-34
22	Pozostali sprzedawcy i demonstratorzy	522190	34	0	-34
23	Pozostali elektromonterzy	724290	33	0	-33
24	Technik ochrony środowiska	311209	33	1	-32
25	Technik elektryk	311302	31	0	-31
26	Technik technologii odzieży	311913	31	0	-31
27	Formierz odlewnik	721102	39	9	-30
28	Technik budownictwa	311204	30	1	-29
29	Technik elektronik	311401	26	0	-26
30	Fryzjer (technik usług fryzjerskich)	514102	43	19	-24
31	Szewc naprawiacz	744305	19	0	-19

Z kolei poprzez **zawód deficytowy** określać będziemy – zawód, na który występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie.

Z opracowanych przez PUP Końskie analiz napływających ofert pracy oraz zarejestrowanych osób w poszczególnych zawodach przedstawiliśmy obraz zawodów deficytowych powiatu koneckiego, który ujęliśmy w poniższej tabeli.

Tabela 5. Zawody deficytowe w 2009 roku w powiecie koneckim.

L. P.	Nazwa zawodu	Kod zawodu	Bezrobotni zarejestrowani w 2009 roku	Oferty pracy zrealizowane w 2009 roku	Różnica (5-4)
1	Robotnik gospodarczy	914103	26	300	274
2	Pracownik biurowy	419101	24	199	175
3	Pracownik administracyjny	343101	19	75	56
4	Opiekunka dziecięca	513102	4	50	46
5	Pomoc kuchenna	913204	1	34	33
6	Sprzedawca	522107	172	192	20
7	Magazynier	413103	8	28	20
8	Pozostali operatorzy urządzeń do obróbki drewna	814190	2	17	15
9	Sekretarka	411101	0	14	14
10	Sanitariusz szpitalny	513203	2	16	14
11	Wychowawca w placówkach oświatowych, wychowawczych i opiekuńczych	235908	0	11	11
12	Palacz pieców zwykłych	913202	4	12	8
13	Bibliotekarz	348202	0	7	7
14	Mechanik samochodów osobowych	723105	8	14	6
15	Księgowy	343201	0	6	6
16	Kierowca samochodu osobowego	832101	2	8	6
17	Przedstawiciel handlowy	341503	5	10	5
18	Fakturzystka	412104	0	5	5
19	Woźny	915206	0	5	5
20	Zaopatrzeniowiec	341601	0	4	4
21	Agent reklamowy	342901	0	4	4
22	Elektromechanik pojazdów samochodowych	724102	0	4	4
23	Pozostali operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z drewna	824190	2	6	4
24	Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni	921103	0	4	4
25	Konserwator części	932101	1	5	4
26	Archiwista	243101	0	3	3
27	Wychowawca w jednostkach penitencjarnych	244505	0	3	3
28	Asystent bankowości	341901	0	3	3
29	Opiekun w domu pomocy społecznej	346102	0	3	3
30	Sprzątaczką	913207	20	22	2

Z przedstawionych w tabelach danych można przyjąć, że największe problemy ze znalezieniem zatrudnienia mieli przedstawiciele następujących zawodów: asystent ekonomiczny, technik mechanik, murarz, krawiec, ślusarz, absolwentów studiów wyższych kierunków ogólnie ujmując humanistycznych i pokrewnych (politologia, socjologia, administracja i resocjalizacja itp. Natomiast największe zapotrzebowanie w 2009 roku było na następujące zawody: robotnik gospodarczy, pracownik biurowy, sprzedawca.

Analiza porównawcza ofert zgłoszonych do PUP Końskie z liczbą bezrobotnych według zawodów umożliwia częściowe badanie zjawisk zachodzących pod kątem popytu na pracę. Z uwagi na to, iż nie wszyscy pracodawcy zgłaszają wolne miejsca pracy w określonych zawodach poszukując pracowników indywidualnie zostaje zafałszowane faktyczne zapotrzebowanie na konkretne zawody na koneckim rynku pracy. W związku z powyższym zjawisko to wywołuje sztuczną nadwyżkę tych zawodów.

III WNIOSKI

Analiza powyższego rankingu pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- obecnie rynek pracy charakteryzuje się mniejszą równowagą w kontekście roku 2008 pod względem stosunku siły roboczej do liczby miejsc pracy,
- sezonowość zapotrzebowania na niektóre zawody, powoduje nadwyżkę zwłaszcza wśród ofert pracy subsydiowanych,
- lokalne zapotrzebowanie na zawody związane z uruchomieniem nowych branż produkcji czynią te zawody deficytowymi,
- osoby bezrobotne mają problem z podjęciem zatrudnienia ze względu na brak doświadczenia zawodowego w nowoczesnych zakładach pracy,
- zmieniający się rynek pracy wymaga obecnie od pracowników zdobywania nowych kwalifikacji i umiejętności zawodowych, a także elastycznego reagowania na nowe zjawiska. Taka elastyczność w dostosowaniu się do wymagań rynku pracy może ustrzec potencjalnych pracowników przed wykluczeniem z rynku pracy i biernością zawodową,
- ogólnooświatowy kryzys gospodarczy również wpłynął na ilość zgłaszanych ofert pracy ponieważ przedsiębiorcy w obawie o utratę rynków zbytu nie podejmują działań rozwojowych w swoich firmach,
- niedostosowanie kierunków studiów wyższych z faktycznymi potrzebami lokalnego rynku pracy – nadmiar „humanistów“ niedobór „techników“

Aktualnie zachodzi coraz większa konieczność dopasowywania kwalifikacji potencjalnych pracowników do wymogów stawianych pod określone miejsce pracy. Monitoring ma usprawnić prowadzenie poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy oraz ułatwić programowanie i realizację programów rynku pracy aktywizujących osoby długotrwale bezrobotne.